

REPORT MONITORIMI

ПËР ZBATIMIN E LIGJIT ПËР PJESËMARRJE RINORE DHE POLITIKA RINORE

BOTUES

Këshilli Rinor Nacional i Maqedonisë

Rr. Veljko Vlahovi,, nr. 7 / 1-1, 1000 Shkup

www.nms.org.mk

info@nms.org.mk

RRETH BOTUESIT

Filip Ivkovski, kryetar

AUTOR DHE REDAKTOR

Ane Matevska

BASHKËPUNËTORË

Mariana Angelova, Aleksandar Mihajloviq, Ana Naumoska, Dea Zdravkovska, Dejan Petrovski, Ivana Atanasovska, Ivana Haxhi-Nikollova, Jordanço Minevski, Kristijan Panev, Simona Stanojevska

LEKTURË

Valentina Joshevska

DIZAJNI

Ilija Stankovski

VITI I BOTIMIT

2024

Ky raport monitorimi është përgatitur me mbështetjen financiare të Bashkimit Evropian. Përmbajtja e tij është përgjegjësi e vetme e Këshillit Rinor Nacional të Maqedonisë dhe nuk pasqyron pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

RRETH PROJEKTIT

Objektivi kryesor i projektit “Komunitete gjithëpërfshirëse për të rinjtë” është angazhimi i organizatave rinore të shoqërisë civile për të ofruar mbështetje për komunitetet e tyre lokale, për të përdorur mekanizmat ekzistues për pjesëmarrje në politikat lokale dhe proceset vendimmarrëse, të cilat i referohen nevojave të tyre dhe nevojave të zgjedhësve të tyre.

Aktivitetet kryesore të projektit përfshijnë: forcimin e kapaciteteve të organizatave rinore dhe këshillave rinore lokale përmes një serie punëtorish, monitorimin e zbatimit të Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore, vlerësimin e përfshirjes së të rinjve në vetëqeverisjet lokale në Maqedoninë e Veriut, hartimin e rekomandimeve të politikave dhe mbështetjen e iniciativave të avokimit rinor që rrisin pjesëmarrjen e të rinjve në politikën publike.

Projekti zbatohet nga Këshilli Rinor Nacional i Maqedonisë, së bashku me partnerët Fondacioni për Zhvillimin e Komuniteteve Lokale – Shtip, SFERA International Manastir dhe Platforma për Fuqizim Rinor JEP – Gostivar. Projekti “Komunitete Gjithëpërfshirëse për të Rinjtë” mbështetet nga Bashkimi Evropian.

RRETH PARTNERËVE

KËSHILLI RINOR NACIONAL I MAQEDONISË

Këshilli Rinor Nacional i Maqedonisë (KRNM) është një platformë që përfaqëson interesat dhe nevojat e të rinjve si lidhje ndërmjet të gjitha palëve të interesuara dhe siguron përfshirjen dhe pjesëmarrjen aktive të të rinjve në procesin e vendimmarrjes në çdo nivel. KRNM është themeluar më 29 qershor 2013 nga 55 organizata.

KRNM është organ përfaqësues i organizatave rinore në Maqedoninë e Veriut. Këshilli bashkon aleanca, organizata rinore, organizata rinore dhe forume rinore të organizatave të tjera me qëllim të promovohen dhe përfaqësohen të rinjtë dhe të drejtat e të rinjve në Republikën e Maqedonisë së Veriut.

Anëtarësia e KRNM-së është e larmishme, duke bashkuar organizata që veprojnë në nivel kombëtar dhe rajonal, në zonat rurale dhe urbane, organizata studentore, degë të organizatave ndërkombëtare dhe lloje të tjera shoqatash. Në procesin e arritjes së qëllimeve të tyre, KRNM përfaqëson interesat e të rinjve në Republikën e Maqedonisë së Veriut pavarësisht nga statusi i tyre socio-ekonomik, gjinia, raca, prejardhja etnike dhe kulturore, bindjet politike dhe fetare, orientimi seksual, identiteti gjinor apo çdo formë tjetër.

FONDACIONI PËR ZHVILLIMIN E BASHKËSISË LOKALE

Fondacioni për Zhvillim të Bashkësisë Lokale Shtip (FZhBL) është themeluar në dhjetor të vitit 2006 dhe është pasardhës ligjor i OJQ-së Qendra për mbështetje Shtip. Misioni i FZhBL-së, është pjesëmarrja efektive e qytetarëve në krijimin e politikave publike dhe zbatimin e tyre të qëndrueshëm. FZhBL-ja, ka krijuar bashkëpunim të mirë me organizatat e shoqërisë civile nga Maqedonia, institucionet lokale dhe kombëtare, komunitetin e biznesit dhe mediat.

Partnerët e FRLZ-së, në mbështetjen e zhvillimit të shoqërisë civile në Maqedoni dhe promovimin e parimeve të sundimit të ligjit dhe qeverisjes së mirë, janë donatorë vendas dhe të huaj. Fondacioni punon në mënyrë aktive në sektorët e decentralizimit, qeverisjes së mirë, sundimit të ligjit, lobimit dhe avokimit, të drejtave të njeriut, transparencës dhe llogaridhënies, promovimit të filantropisë, etj.

Aktivitetet e Fondacionit përdoren nga qytetarët, organizatat e shoqërisë civile, institucionet lokale dhe shtetërore, sektori i biznesit, të rinjtë aktivë, media dhe donatorët.

SFERA INTERNATIONAL

Shoqata për Zhvillim të Qëndrueshëm SFERA INTERNACIONAL – Manastir u krijua në vitin 2009, e cila fokusohet tek të rinjtë dhe të gjithë qytetarët në komunën e Manastirit për të arritur qëllimet, aktivitetet dhe veprimet kryesore në suazat e misionit tonë, që është ngritja e vetëdijes dhe edukimi i komuniteteve lokale përmes metodave arsimore joformale, në tema të tilla si mbrojtja e mjedisit, trashëgimia kulturore dhe natyrore, jeta e shëndetshme, qëndrueshmëria afatgjatë e zhvillimit të të rinjve dhe pjesëmarrja aktive e të rinjve përmes vullnetarizmit në Maqedoninë e Veriut.

Vizioni i SFERA INTERNATIONAL është një mjedis i pastër, ekologjik në Republikën e Maqedonisë së Veriut me përdorim të burimeve alternative të energjisë.

SFERA INTERNATIONAL përmes arsimit joformal inkurajon praktikën e jetesës së shëndetshme, kujdesin për mjedisin, pjesëmarrjen aktive të të rinjve në RMV-së dhe vullnetarizmin.

PLATFORMË PËR FUQIZIMIN E TË RINJVE

Platforma për Fuqizimin e të Rinjve – JEP, u krijua në vitin 2015 që përpiqet të mbështesë të rinjtë nga Gostivari dhe zona përreth përmes kultivimit të aftësive të tyre drejtuese, duke inkurajuar angazhimin e tyre qytetar dhe duke siguruar aftësi teknike.

Misioni i JEP është të inkurajojë dhe fuqizojë të rinjtë përmes projekteve të ndryshme. Qëllimi ynë është të frymëzojmë dhe trajnojmë të rinjtë për të marrë një rol aktiv në procesin e vendimmarrjes.

PËRMBAJTJA

PARATHËNIE	8
LIGJI PËR Pjesëmarrje Rinore DHE POLITIKA RINORE	10
METODOLOGJIA	14
Pjesëmarrja Rinore	15
<i>Asambleja kombëtare rinore</i>	16
<i>Organ këshillimor kombëtar për politika rinore</i>	16
<i>Këshilla rinore lokale</i>	17
POLITIKA PËR TË RINJTË	20
<i>Strategjia kombëtare për të rinjtë</i>	22
<i>Strategji lokale për të rinj</i>	23

PËRMBAJTJA

SHËRBIMET RINORE	25
<i>Zyra rinore</i>	26
<i>Qendra rinore</i>	27
<i>Nëpunësit rinor</i>	29
<i>Qendra kërkimore në lidhje me tema që kanë të bëjnë me të rinjtë në agjencinë për rini dhe sport</i>	31
FINANCIMI	33
KONKLUZIONE	38
REKOMANDIME	40

Kanë kaluar më shumë se katër vjet që nga miratimi i Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore. Pavarësisht kësaj periudhe të konsiderueshme kohore, ende nuk mund të thuhet se ligji është zbatuar plotësisht. Kjo është veçanërisht e dukshme në nivel komunal, ku dispozita dhe iniciativa të shumta, të përshkruara në ligj, nuk janë zbatuar në praktikë.

Mungesa e zbatimit ngre shqetësime në lidhje me efektivitetin e legjislacionit dhe angazhimin e autoriteteve lokale për të mbështetur përfshirjen rinore dhe politika. Adresimi i këtyre boshllëqeve është kritik për të siguruar që përfitimet e synuara të ligjit do të jenë të dukshme për të rinjtë në të gjithë vendin.

Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut më 14 janar 2020 miratoi Ligjin për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore, ligj i cili ka për qëllim përforcimin e rolit të rinisë në proceset politikëbërëse dhe vendimmarrëse të vendit. Krijimi i këtij ligji u karakterizua nga transparenca, gjithëpërfshirja dhe dialogu aktiv midis palëve të ndryshme të interesit, i cili është një moment historik i rëndësishëm për sektorin rinor në Maqedoninë e Veriut.

Pavarësisht fillimit premtues dhe natyrës progresive të krijimit të ligjit, faza e mëvonshme e zbatimit shënon sfida të rëndësishme. Ndërgjegjësimi institucional dhe angazhimi për të zbatuar dispozitat e ligjit mbeten në një nivel të ulët që pengon realizimin e plotë të përfitimeve të mundshme të ligjit për të rinjtë dhe organizatat rinore.

Në përgjigje të këtyre shqetësimeve, Këshilli Rinor Nacional i Maqedonisë (KRNМ) publikoi raportin e parë të monitorimit në vitin 2022 dhe të dytin në vitin 2023 përmes të cilit dha një vlerësim kritik të zbatimit të ligjit. Të dy raportet e mëparshme vunë në dukje se organizatat rinore dhe organizatat e të rinjve ende nuk janë prioritet i lartë i institucioneve shtetërore.

Metoda krahasuese e të dhënave nga raportet e mëparshme tregon një përparim në përmbushjen e disa prej detyrimeve, por ato nuk janë në nivelin e dëshiruar dhe të përcaktuar ligjërisht. Raporti i fundit i publikuar në vitin 2023 tregon se vetëm 23% e komunave kanë krijuar këshill rinor lokal, 1% kanë krijuar zyrë rinore, 9% e komunave kanë qendra rinore, dhe përmbushja më e madhe e detyrimit për të emëruar një zyrtar rinor është realizuar nga 79% e komunave¹.

1. Raporti i monitorimit për zbatimin e Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore, 2023 (në dispozicion në <https://nms.org.mk/wp-content/uploads/2023/07/Monitoring_Izvestaj_Broshura_2023_MKD.pdf>)

Ky raport monitorimi synon të mbështetet në gjetjet e raporteve të mëparshme duke ofruar një vlerësim të përditësuar të zbatimit të Ligjit për pjesëmarrjen e të rinjve dhe politikat rinore. Përpjekjet për të vlerësuar shkallën në të cilën janë aktualizuar mundësitë dhe mekanizmat për përfshirjen e të rinjve në politikëbërje dhe vendim-marrje, siç përcaktohet në ligj. Për më tepër, ky raport krahason të dhënat aktuale me ato të raportit të mëparshëm të monitorimit për të identifikuar fushat ku është bërë përparim i rëndësishëm dhe për të nxjerrë në pah sfidat aktuale.

Qëllimi ynë është të sigurojmë një analizë gjithëpërfshirëse që informon palët e interesuara, inkurajon përmirësime të mëtejshme dhe në fund të fundit siguron që dispozitat e Ligjit për pjesëmarrjen e të rinjve dhe politikat rinore të zbatohen plotësisht, duke fuqizuar të rinjtë e Maqedonisë së Veriut për të formuar në mënyrë aktive të ardhmen e tyre.

Ky raport monitorimi është përgatitur me mbështetjen financiare të Bashkimit Evropian. Përmbajtja e tij është përgjegjësi e vetme e Këshillit Rinor Nacional të Maqedonisë dhe nuk pasqyron pikëpamjet e Bashkimit Evropian. Raporti monitorues u realizua në kuadër të projektit “Komunitete gjithëpërfshirëse për të rinjtë”, të cilin KRNM-ja, po e zbaton me partnerët Fondacioni për Zhvillim të Komuniteteve Lokale – Shtip, SFERA International Manastir dhe Platforma për Fuqizimin e Rinisë JEP – Gostivar.

Falënderim të madh për vëzhguesit tanë rajonalë, të cilët në periudhën nga dhjetori 2023 deri në maj 2024 monitoruan në mënyrë aktive zbatimin e Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore në rajonet e tyre.

LIGJI PËR PJESËMARRJE RINORE DHE POLITIKA RINORE

Në vitin 2018, me iniciativë të Klubit për çështje dhe politika rinore në Kuvendin e Republikës së Maqedonisë së Veriut, filloi procesi për krijimin e Ligjit për të rinjtë. Prosesi vazhdoi për herë të dytë, pasi në vitin 2011 nga shteti, me kërkesë të sektorit të rinisë, propozim - ligji i atëhershëm për të rinjtë u tërhoq.

Gjatë procesit të krijimit të ligjit, u formua një grup pune ekspertësh i përbërë nga përfaqësues të sektorit të të rinjve, me qëllim që të kontribuojë në krijimin e përmbajtjes së ligjit, bazuar në përvojat e tyre të punës me të rinjtë në nivel kombëtar dhe lokal. Grupi punues i ekspertëve përfshinte deputetë të pozitës dhe opozitës, përfaqësues të forumeve rinore të partive politike dhe përfaqësues të bashkësisë ndërkombëtare.

Këshilli Rinor Nacional i Maqedonisë mori pjesë me pesë përfaqësues, të cilët përfaqësonin interesat e organizatave anëtare të Këshillit. Gjatë këtij procesi, Këshilli Rinor Nacional i Maqedonisë me mbështetjen e organizatave të tij anëtare dhe Bazës së trajnerëve të KRNM-së, realizoi 17 konsultime me të rinjtë në nivel lokal me qëllim të përcaktimit të nevojave të të rinjve për atë që ata dëshirojnë të zbatohet me Ligjin e ri për të rinjtë.

Më 14 janar 2020, Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut miratoi Ligjin me titull "Ligji për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore".

Ligji për pjesëmarrjen rinore dhe politika rinore është zgjidhja e parë ligjore në Maqedoninë e Veriut që garanton pjesëmarrjen e të rinjve dhe njeh të rinjtë dhe format e organizimit të të rinjve. Si i tillë, Ligji bën dallimin ndërmjet një organizate rinore, një organizate për të rinjtë dhe një organizate ombrellë rinore, dhe delegon detyrimin e Agjencisë për Rini dhe Sport për të mbajtur një Regjistër të formave të organizimit rinor. Ligji gjithashtu për herë të parë përcakton se çfarë është person i ri, politika rinore, pjesëmarrje rinore, punë rinore dhe punëtor rinor.

Për sa i përket pjesëmarrjes rinore, ligji parashikon mekanizma në nivel kombëtar dhe lokal për përfshirjen e të rinjve në proceset e politikëbërjes dhe vendimmarrjes, përkatësisht Trupin Këshillimor Kombëtar për Politika Rinore dhe këshillat rinore lokale në të gjitha komunat.

Nga aspekti i politikave rinore, në vetë Ligjin është përfshirë miratimi i strategjisë kombëtare për të rinjtë dhe strategjitë lokale rinore, si dokumente strategjike kryesore për aktivitetet rinore të cilat i planifikojnë dhe zbatojnë institucionet dhe komunat. Strategjia Kombëtare për të rinjtë është një dokument strategjik që përcakton synimet dhe prioritetet afatmesme për zhvillimin e politikave rinore dhe promovimin e interesave të të rinjve dhe miratohet brenda një periudhe pesëvjeçare. Strategjia lokale për të rinjtë është një dokument strategjik i cili, në përputhje me Strategjinë Kombëtare për të rinjtë, përcakton synimet dhe prioritetet afatmesme për zhvillimin e politikave rinore dhe promovimin e interesave të të rinjve në nivel lokal.

Ligji për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore parasheh edhe shërbime rinore, gjegjësisht mekanizma për afrimin e institucioneve për të rinjtë dhe mundësimin e rritjes dhe zhvillimit të tyre. Si të tillë, në kuadër të Ligjit janë përkufizuar zyrat për qendrat rinore, ndërsa në kuadër të institucioneve shtetërore është paraparë që të caktohet nëpunës për të rinjtë, përkatësisht një person përgjegjës për funksionimin e zyrës rinore të lartpërmendur, si dhe për koordinimin, zbatimin dhe monitorimin e çështjeve me interes për të rinjtë në fushëveprimin e kompetencave të institucionit. Në kuadër të kapitullit Shërbimet për të rinjtë, Agjencia për Rini dhe Sport pritet gjithashtu të krijojë qendra kërkimore për tema të lidhura me rininë.

Dhe në fund, sa i përket financimit për zbatimin e këtij ligji, nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë së Veriut ndahen çdo vit mjete në vlerë prej së paku 0,3%, ndërsa nga buxhetet e komunave për të rinjtë ndahen mjete në shumën prej të paktën 0,1% në vit.

Ligji për pjesëmarrjen rinore dhe politika rinore, në formën në të cilën është miratuar, mbulon shumë përfitime për rininë dhe organizatat rinore në Maqedoninë e Veriut, por lë hapësirë për zgjerimin dhe promovimin e tij, veçanërisht në drejtim të krijimit të mekanizmave për mbikëqyrjen e zbatimit të Ligjit në nivel qendror dhe komunal dhe sigurimin e cilësisë së mekanizmave të parashikuar për pjesëmarrjen rinore dhe shërbimet rinore, si dhe për njohjen e KRNМ-së, si Këshill Rinor Nacional, që është praktikë në vendet evropiane, me qëllim shfrytëzimin e kapaciteteve dhe praktikave ekzistuese të krijuara përmes KRNМ-së për të krijuar politika rinore më të mira dhe cilësore.

Tre vjet pas miratimit të Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore, një moment historik i rëndësishëm u arrit në prill 2023 kur u organizua debat publik për të vlerësuar efektivitetin e ligjit. Ky debat u përqendrua në identifikimin se cilat aspekte të ligjit funksionojnë mirë

dhe cilat dështojnë, në mënyrë që të përcaktohen fusha specifike që kanë nevojë për përmirësim dhe ndryshime. Pas kësaj, në korrik 2023, filloi zyrtarisht procesi i dorëzimit të propozim-amendamenteve në ligj. Kjo fazë përfshiu gjithashtu një sërë takime konsultative me palët e interesuara përkatëse për të siguruar që perspektivat dhe perceptimet e ndryshme të merren parasysh gjatë formësimit të ndryshimeve të propozuara. Pavarësisht përpjekjeve gjithëpërfshirëse dhe angazhimit aktiv të palëve të ndryshme, procesi në fund nuk rezultoi në miratimin e propozimeve të paraqitura dhe ndryshimeve të parashikuara në ligj. Ky rezultat nxori në pah sfidat e vazhdueshme të arritjes së konsensusit dhe zbatimit të reformave të nevojshme për të përmirësuar efektivitetin e Ligjit për pjesëmarrjen e rinore dhe politikat rinore.

Pabarazia e re e politikave rinore dhe pjesëmarrja e të rinjve - nga Agjencia për Rini dhe Sport në Ministrinë për Politikë Sociale, Demografi dhe Rini

Ajo që është e rëndësishme të theksohet në këtë raport janë ndryshimet e fundit të rëndësishme në segmentin ligjor dhe organizativ në lidhje me politikat rinore dhe pjesëmarrjen e të rinjve në vendin tonë. Këto ndryshime rezultojnë nga miratimi i Ligjit për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për organizimin dhe funksionimin e organeve të administratës shtetërore², i cili rezultoi me riorganizimin e Agjencisë për Rini dhe Sport, ku të gjitha kompetencat e Agjencisë që kanë të bëjnë me rininë i kalojnë Ministrisë për Politikë Sociale, Demografi dhe Rini. Krijimi i Ministrisë së Politikave Sociale, Demografisë dhe Rinisë shënon një epokë të re në administrimin dhe planifikimin e politikave rinore dhe pjesëmarrjes rinore, por duke pasur parasysh këtë tranzicion organizativ, është e domosdoshme të rishikohet dhe përshtatet Ligji aktual për pjesëmarrjen rinore dhe politikat rinore, në mënyrë që të harmonizohet me mekanizmat dhe strukturën e ministrisë së re dhe për të pasqyruar rolet dhe përgjegjësitë e ministrisë së re në çështjet rinore.

Duke pasur parasysh se të dhënat nga ky raport janë mbledhur në periudhën para këtij riorganizimi, ato janë përpunuar, shqyrtuar dhe ndërlydhur në përputhje me detyrimet dhe kompetencat e Agjencisë për Rini dhe Sport të parashikuara në Ligjin për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore.

2. Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për organizimin dhe funksionimin e organeve të administratës shtetërore ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut", nr. 121/2024)

Objekti i monitorimit të këtij raporti është zbatimi i Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore, me fokus të veçantë në zbatimin e Ligjit në nivel komunal.

Për qëllimet e raportit të monitorimit, u zhvillua një matricë monitoruese në bazë të së cilës do të monitorohet zbatimi i Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore. Përveç kësaj, u angazhuan 8 vëzhgues, secili me një rol për të monitoruar zbatimin e Ligjit në një nga tetë rajonet planifikuese, përkatësisht rajoni i Shkupit, rajoni Verilindor, rajoni Lindor, rajoni Juglindor, rajoni i Vardarit, rajoni i Pollogut, rajoni i Pellagonisë dhe rajoni Jugperëndimor. Metodologjia e monitorimit bazohet në paraqitjen e kërkesave për qasje të lirë në informacione me karakter publik në komunat kompetente, paraqitjen e një pyetësoi të përgatitur më parë për mbledhjen e informacionit, por edhe kontaktimin e nëpunësve rinor në komunat ku ata janë emëruar, dhe ri-kontrollimin e të dhënave të siguruara. Përveç kësaj, për të nxjerrë në pah progresin në aspektin e zbatimit nga viti i kaluar, u përdorën të dhënat nga Raporti i mëparshëm i Monitorimit për zbatimin e Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore nga viti 2023.

Duke qenë se të dhënat janë mbledhur në periudhën dhjetor 2023 deri në maj 2024, KRNM-ja ka bërë të gjitha përpjekjet, por nuk mund të garantojë saktësinë dhe plotësinë e informacionit që përmban raporti i monitorimit apo të eliminojë mundësinë e anomalive duke qenë se në periudhën e përpunimit të të dhënave ekziston mundësia që situata për çështje të caktuara të ketë ndryshuar.

PJESËMARRJA

RINORE

Ligji për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore e përkufizon termin "pjesëmarrja rinore" si një proces që u mundëson të rinjve të marrin pjesë dhe të marrin së bashku vendime dhe programe politike që formësojnë drejtpërdrejt ose tërthorazi jetën e të rinjve.³ Në kuadër të Ligjit parashikohen mekanizma për pjesëmarrje rinore në nivel kombëtar, nëpërmjet Asamblesë Kombëtare për të Rinjtë, dhe në nivel lokal, nëpërmjet Këshillave Rinorë Lokalë.

Për sa i përket zbatimit, Asambleja Kombëtare Rinore dhe rrjedhimisht Trupi Kombëtar Këshillimor për Politika Rinore ende nuk janë themeluar ndërsa Këshillat Rinor Lokal ekzistojnë vetëm në 34 komuna (42% e numrit të përgjithshëm të komunave).

ASAMBLEJA KOMBËTARE RINORE

Asambleja Kombëtare Rinore është një organ i formave të organizimit rinor që zgjedh përfaqësuesit e të rinjve në Trupin Kombëtar Këshillues për Politika Rinore, krijon prioritete dhe politika për përfaqësimin e përfaqësuesve të të rinjve dhe koordinon dhe monitoron punën e tyre.⁴

Asambleja Kombëtare Rinore mbledh bord iniciativ prej të paktën dy të tretat e formave të organizimit rinor nga Regjistri i Agjencisë për të Rinj dhe Sport. Në momentin e përpunimit të të dhënave nga monitorimi i kryer, pra në bazë të të dhënave të publikuara nga Agjencia për Rini dhe Sport përfshirë datën 13 maj 2024, Regjistri numëron gjithsej 115 organizata, nga të cilat 10 janë organizata rinore, 102 organizata për të rinjtë dhe 3 organizata ombrellë.⁵

Që nga miratimi i ligjit, Asambleja Kombëtare Rinore ende nuk është formuar.

ORGAN KËSHILLIMOR KOMBËTAR PËR POLITIKA RINORE

Trupi Këshillimor Kombëtar për Politika Rinore paraqet një mekanizëm bashkëpunimi ndërmjet përfaqësuesve të sektorit të rinisë dhe përfaqësuesve të organeve të administratës shtetërore që ka rol këshillues dhe mbikëqyrës në zbatimin e politikave dhe aktiviteteve rinore për të rinjtë.⁶ Organi këshillues përbëhet nga nëntë përfaqësues të rinj të zgjedhur nga Asambleja Kombëtare e të rinjve dhe tetë përfaqësues të emëruar nga organet e administratës shtetërore.

3. Ligji për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore ("Gazeta zyrtare e RMV", nr. 10/2020)

4. Ligji për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore ("Gazeta zyrtare e RMV", nr. 10/2020)

5. Regjistri i organizatave rinore dhe organizatave ombrellë të Agjencisë për rini dhe sport (nga 13.5.2024), në dispozicion në: <<https://api.ams.gov.mk/wp-content/uploads/2024/05/registar-na-organizacii-zakluchno-so-13.05.2024.pdf>>

6. Ligji për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore ("Gazeta zyrtare e RMV", nr. 10/2020)

Një nga përfaqësuesit e sektorit të rinisë është emëruar si kryetar i tij.

Meqenëse Asambleja Kombëtare e të rinjve nuk është krijuar ende, përbërja e së cilës emëron anëtarët e Asamblesë Kombëtare rinore, Trupi Këshillimor Kombëtar për Politika Rinore, nuk është krijuar ende.

Në mënyrë plotësuese, Qeveria përcaktoi institucionet që do të marrin pjesë në këtë organ, gjegjësisht mori vendim dhe ngarkoi Agjencinë për Rini dhe Sport, Ministrinë e Punës dhe Politikës Sociale, Ministrinë e Drejtësisë, Ministrinë e Vetëqeverisjes Lokale, Ministrinë e Kulturës, Ministrinë e Arsimit dhe Shkencës, Ministrinë e Shëndetësisë dhe Ministrinë e Financave të emërojnë përfaqësues në Trupin Kombëtar Këshillues për Politika Rinore.⁷

KËSHILLA RINORE LOKALE

Këshillat rinorë lokalë janë organe të vetëqeverisjes lokale të përbëra nga përfaqësues të rinj të formave të ndryshme të organizimit në Komunë, të cilët kanë rol këshillues dhe avokues për çështjet me interes të të rinjve në vetëqeverisjen lokale. Këshillat rinorë lokalë kanë rol të garantojnë pjesëmarrjen e të rinjve në nivel lokal, përkatësisht në nivel të komunës. Vetë Ligji parashikon krijimin e një këshilli rinor lokal në të gjitha 81 komunat.

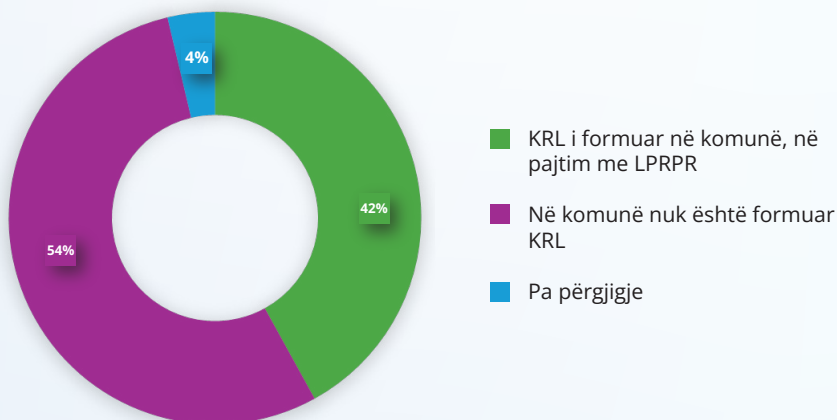
Në lidhje me procedurën e themelimit, Statuti i komunës që përbën këshillin rinor lokal duhet të ndryshohet ose plotësohet me qëllim përcaktimin e procedurave për themelimin e këshillit rinor lokal, duke përfshirë përbërjen, mandatin, detyrimet dhe përgjegjësitë. Pasi të harmonizohet Statuti, komuna do të shpallë thirrjen për krijimin e një këshilli iniciues, të përbërë nga organizata rinore të njohura me ligj, të cilat janë aktive në komunë. Këshilli iniciues do të shpallë thirrjen për asamble lokale konstitutive për të rinjtë, në përputhje me Statutin e komunës. Pas mbajtjes së seancës së parë konstitutive të asamblesë lokale rinore, Këshilli iniciues do të shpërndalet.

Asambleja lokale e të rinjve do të shpallë një thirrje publike për anëtarët e këshillit lokal rinor, e cila do të jetë në dispozicion në faqet e internetit të komunës. Kuvendi rinor do të zgjedhë anëtarët e Këshillit Rinor lokal përmes zgjedhjeve të drejtpërdrejta, ku të drejtë vote kanë delegatët e Kuvendit Rinor lokal. Anëtarët e zgjedhur të këshillave rinorë lokal do të verifikohen nga këshillat e komunës. Kjo procedurë është më e zbatueshme kur bëhet fjalë për krijimin e një këshilli rinor lokal për herë të parë, por ka rrethana kur në disa komuna

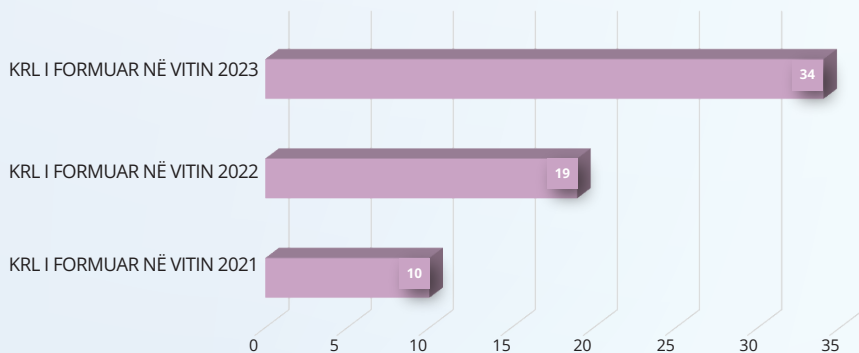
7. Njiftimi nga seanca e 86-të e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut (e qasshme në: <https://vlada.mk/node/25846>)

tashmë ekziston ose ka ekzistuar një këshill rinor lokal, kështu që në raste të tilla nevojitet një transformim i këshillit për të qenë në përputhje me dispozitat ligjore.

Me qëllim të ofrimit të mbështetjes shtesë për komunat dhe të rinjtë në nivel lokal, në veçanti për krijimin e këshillave rinorë lokalë dhe ndërmarrjen e hapave të nevojshëm, Agjencia për Rini dhe Sport dhe Misioni i OSBE-së në Shkup kanë zhvilluar "Manualin për Këshillat Rinorë Lokalë". Të gjitha hapat e detajuar janë të përcaktuara në vetë manualin.

Sa i përket dispozitës së ligjit për themelimin e këshillave rinore lokale, 34 komuna, që përfaqësojnë 42% të numrit të përgjithshëm të komunave, vërejnë se kanë themeluar Këshillin Rinor Lokal në përputhje me dispozitat e Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore. Sipas hulumtimit, 41 komuna nuk kanë pasur këshill rinor lokal, ndërsa 3 komuna nuk kanë dhënë përgjigje.

Gjatë viteve pas miratimit të Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore, këto të dhëna tregojnë progres në zbatimin e ligjit dhe krijimin e këshillave rinorë lokalë. Bazuar në hulumtimet e kryera më parë dhe raportet e publikuara të monitorimit në vitin 2021, vetëm 10 këshillat rinorë lokalë u krijuan, në vitin 2022 numri u rrit në 19, dhe aktualisht ka 34 këshillat rinorë lokalë të themeluar, gjë që tregon rritjen e ndërgjegjësimit midis komunave për zbatimin dhe rëndësinë e dispozitave që duhet të kontribuojnë në rritjen e pjesëmarrjes së të rinjve në nivel lokal.

POLITIKA PËR

TË RINJTË

Ligji për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore, përveç pjesëmarrjes rinore, rregullon politikat rinore në nivel kombëtar dhe lokal. Në bazë të dispozitave të Ligjit, në nivel kombëtar, Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut ka për obligim që të krijojë dhe miratojë Strategjinë Kombëtare për të rinjtë, për një periudhë pesëvjeçare, e cila përfshin Planin e Veprimit për zbatim.

Në nivel lokal, komunat kanë detyrimin të miratojnë strategji lokale për të rinjtë për një periudhë pesëvjeçare, së bashku me Planet e Veprimit për zbatim.

STRATEGJIA KOMBËTARE PËR TË RINJTË

Strategjia Kombëtare për të Rinjtë është një dokument strategjik që përcakton synimet dhe prioritetet afatmesme për zhvillimin e politikave rinore dhe promovimin e interesave të të rinjve dhe përcakton masat organizative, financiare dhe administrative për arritjen e tyre.⁸

Edhe pse në periudhën e miratimit të ligjit kishte një strategji të vlefshme për periudhën 2019-2025, ligji i ri parashikonte edhe miratimin e një strategjie të re kombëtare për të rinjtë, konkretisht në afat prej 18 muaj nga miratimi i ligjit. Me qëllim të përgatitjes së Strategjisë Kombëtare për të Rinjtë, Agjencia për Rini dhe Sport në nëntor 2021, publikoi shpallje për prokurim publik për kryerjen e hulumtimeve mbi trendet rinore. Rezultatet e hulumtimit u prezantuan në maj 2022 dhe ato janë në dispozicion të publikut dhe publikohen në ueb faqen e Agjencisë për Rini dhe Sport.⁹

Në gusht 2022, në Ditën Ndërkombëtare të Rinisë, Agjencia për të Rinj dhe Sport njoftoi zyrtarisht fillimin e procesit për krijimin e Strategjisë së re Kombëtare rinore, dhe procesi për krijimin e saj mori mbështetje nga Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim (UNDP), Misioni i OSBE-së në Shkup dhe Fondi i Kombeve të Bashkuara për Popullsinë (UNFPA).

Procesi i përgatitjes së strategjisë përfshiu proceset konsultative, si dhe organizimin e ngjarjeve dhe grupeve tematike të punës në periudhën nga tetori deri në dhjetor 2022.

Procesi përfshiu palët e interesuara për politikat rinore si institucionet shtetërore, organizatat rinore, institucionet arsimore, komunitetin e donatorëve dhe komunat. Për nevojat e strategjisë, u angazhuan edhe ekspertë për prioritetet e ndryshme strategjike.

8. Raporti i monitorimit për zbatimin e Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore, 2023 (në dispozicion në <https://nms.org.mk/wp-content/uploads/2023/07/Monitoring_Izvestaj_Broshura_2023_MKD.pdf>)

9. Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për organizimin dhe funksionimin e organeve të administratës shtetërore ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut", nr. 121/2024)

Pas këtij procesi në shtator 2023, Qeveria e Maqedonisë së Veriut miratoi Strategjinë e re Kombëtare për të rinjtë 2023-2027 e¹⁰ cila përfshin 8 fusha prioritare: Pjesëmarrja e të rinjve; Informimi për të rinjtë; Puna rinore; Arsimi; Kultura; Shëndetësia; Sipërmarrja dhe mbështetja para punësimit dhe sigurisë (dhuna). Së bashku me miratimin e Strategjisë së re Kombëtare, u miratua një plan veprimi për periudhën 2023-2025¹¹ dhe është plani i parë i veprimit për zbatimin e strategjisë, dhe gjithashtu është parashikuar një plan i dytë veprimi për periudhën 2025-2027.

Përveç kësaj, në lidhje me atë që rregullohet në vetë ligjin, dhe që lidhet me Strategjinë Kombëtare për të rinjtë, ajo duhet të zhvillohet përmes një procesi konsultativ, gjithëpërfshirës dhe transparent dhe përmbajtja e saj duhet të konsultohet me Trupin Kombëtar Këshillimor për të rinjtë, i cili ende nuk është krijuar.

STRATEGJI LOKALE PËR TË RINJ

Strategjia lokale për të rinjtë është dokument strategjik i cili në përputhje me Strategjinë nacionale për të rinjtë, përcakton synimet dhe prioritetet afatmesme për zhvillimin e politikave rinore dhe promovimin e interesave rinore në nivel vendor dhe përcakton masat organizative, financiare dhe masat administrative për realizimin e tyre.¹²

Ajo formon bazën për zhvillimin e politikave lokale rinore të komunës specifike në pesë vitet në të cilat është miratuar strategjia.

Strategjia lokale gjithashtu përmban Plan Veprimi për zbatim me aktivitete të përcaktuara, dinamike, bartës të aktiviteteve dhe projeksione të mjeteve buxhetore, si dhe kushte dhe indikatorë vlerësimi për zbatimin e Strategjisë Lokale Rinore. Strategjia lokale për të rinjtë, së bashku me planet e veprimit, hartohet nga komunat në bashkëpunim me këshillin rinor lokal, dhe zbatohet me mjete buxhetore nga komuna konkrete.

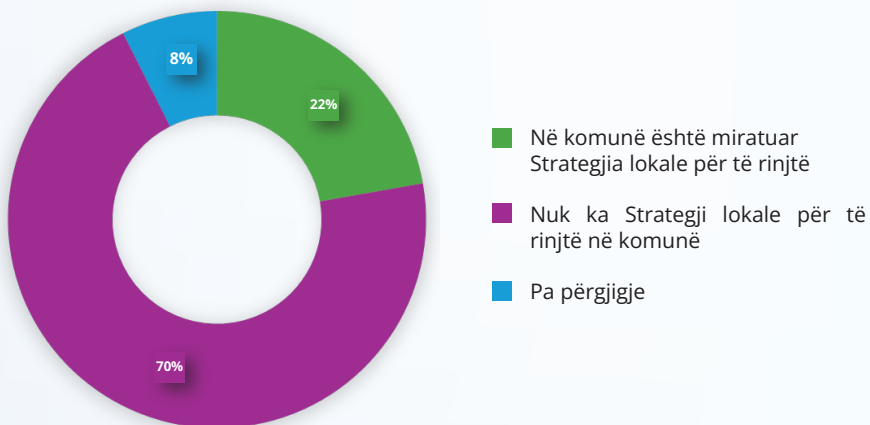
Sipas të dhënave të siguruar nga monitorimi i kryer, 18 komuna deklaruan se është miratuar strategji lokale për të rinjtë, në 57 komuna nuk ka strategji lokale për të rinjtë, dhe 6 komuna nuk kanë dhënë përgjigje për këtë pyetje.

Sa i përket planeve të veprimit, vetëm 12 komuna janë përgjigjur se kanë hartuar një plan veprimi.

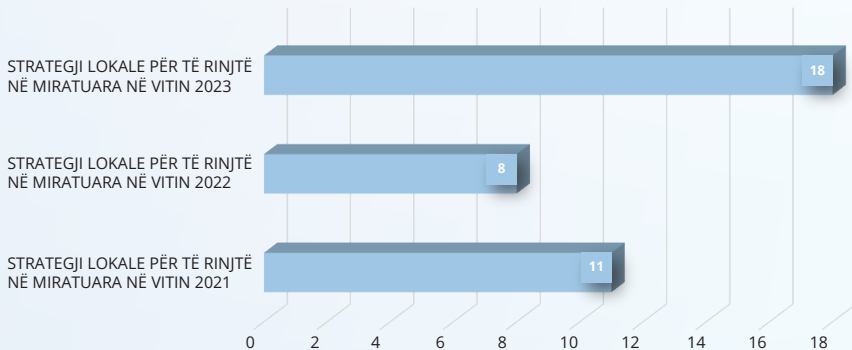
10.Strategjia kombëtare për rininë 2023-2027 (në dispozicion në: <<https://api.ams.gov.mk/wp-content/uploads/2023/10/nsm23-27-sluzhben-vesnik.pdf>>)

11. Plan i veprimit 2023-2025 (në dispozicion në: <<https://api.ams.gov.mk/wp-content/uploads/2023/10/akciski-plan-2023-2025.pdf>>)

12. Ligji për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore ("Gazeta zyrtare e RMV", nr. 10/2020)

Në krahasim me vitet e kaluara, numri i komunave që kanë miratuar strategji rinore ndryshon, por është e rëndësishme të theksohet se ka rrethana kur komuna të caktuara kanë pasur strategji të vlefshme lokale të të rinjve që kanë skaduar, dhe përveç kësaj ka komuna që para miratimit të Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore kanë krijuar dhe miratuar strategjitë e tyre lokale të të rinjve.

SHËRBIMET

RINORE

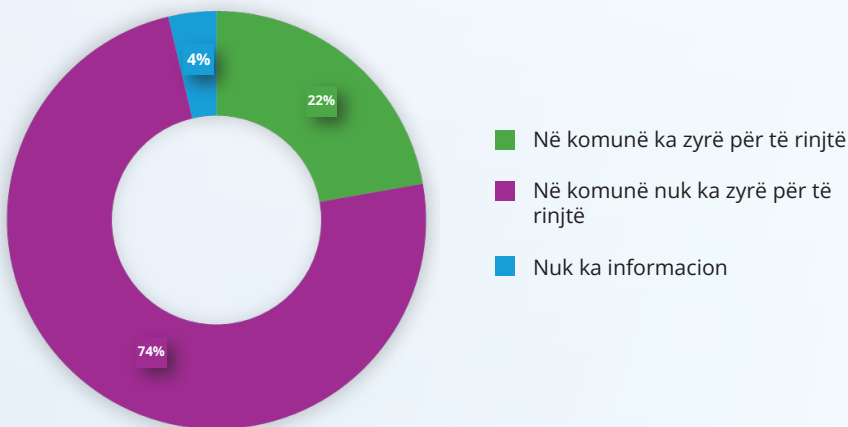
Ligji për pjesëmarrje rinore rregullon edhe shërbimet për të rinjtë që do të mundësojnë afrimin e institucioneve dhe komunave më afër të rinjve, përmes themelimit të zyrave rinore, qendrave rinore dhe emërimit të nëpunësve rinorë.

ZYRA RINORE

Zyrat rinore janë pika kryesore e qasjes për të rinjtë në nivel lokal, dhe prej andej koordinohet puna për të rinjtë nëpër komuna.¹³ Zyra rinore në komunë është vendi ku të gjithë të rinjtë nga komuna mund të drejtohen dhe të informohen për çështjet që kanë të bëjnë me rininë ndërsa janë në kompetencë të komunës. Nëpunësi i emëruar për rininë në komunë është paraparë të jetë personi i emëruar për funksionimin e Zyrës rinore.

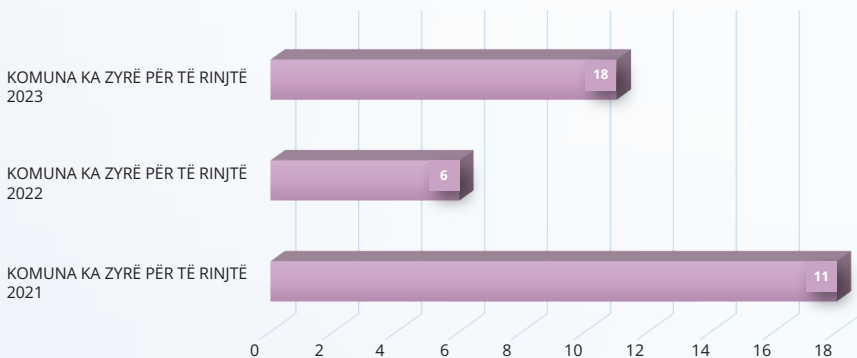
Në pajtim me ligjin, të gjitha komunitat janë të obliguara të themelojnë zyrën rinore jo më vonë se një vit nga dita e hyrjes në fuqi të Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore. Afati ka skaduar nga 14 janari 2021.

Lidhur me të dhënat e siguruar nga komunitat, disa prej tyre ende kanë dilemë se çfarë është zyrë rinore, dhe çfarë është qendër rinore. Sipas të dhënave të siguruar nga komunitat, 18 prej tyre pretendojnë se kanë krijuar zyra rinore që përfaqësojnë 22% të komunave.

Sa i përket krahasimit nga viti 2022 deri në vitin 2023, ka një rritje të dukshme të numrit të komunave që pretendojnë se kanë zyrë rinore, por imazhi i vërtetë është se numri i zyrave të krijuara në përputhje me Ligjin për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore është shumë më i

ulët, dhe në vitin 2022 u përcaktua se vetëm në Komunën e Kumanovës ka ekzistuar zyrë rinore, siç përcaktohet në Ligjin për pjesëmarrje rinore. Kjo lë hapësirë për përmirësim sepse mund të konkludohet se komunat nuk e kuptojnë rolin e këtyre zyrave, dhe si të tilla konsiderohen zyrat fizike ku është vendosur nëpunësi rinor apo edhe hapësirat që i ndajnë për përdorimin nga këshillat rinorë lokal.

QENDRA RINORE

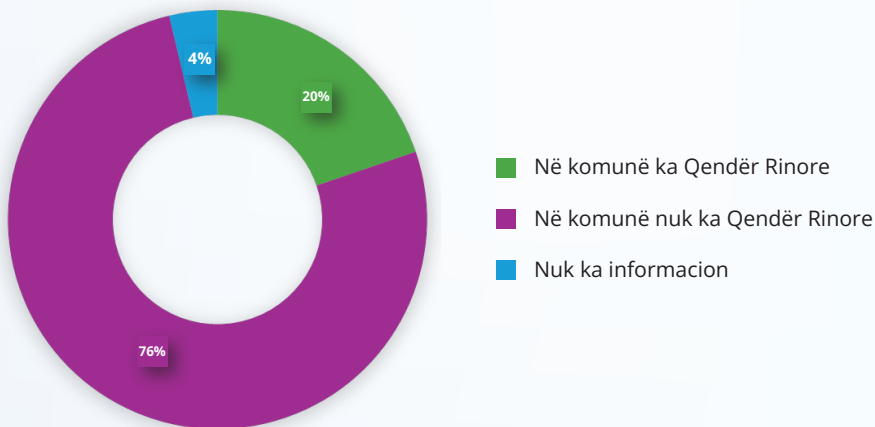
Qendrat rinore janë vende ku përgatiten dhe zbatohen programe që përmirësojnë mirëqenien e të rinjve, zhvillimin e jetës personale, sociale dhe profesionale të të rinjve, informacione me interes të rëndësishëm për të rinjtë dhe aspekte të tjera të jetës rinore.¹⁴ Në pajtim me Ligjin për pjesëmarrjen rinore dhe politikat rinore, secila komunë është e obliguar të themelojë një qendër rinore, brenda 5 viteve nga dita e hyrjes në fuqi të Ligjit.

Procedura për hapjen e qendrave rinore dhe sigurimin e cilësisë së tyre është e përcaktuar edhe me Rregulloren për standardet e cilësisë së qendrave rinore¹⁵, i cili u miratua nga Agjencia për Rini dhe Sport dhe u hartua së bashku me Unionin për Punë Rinore.

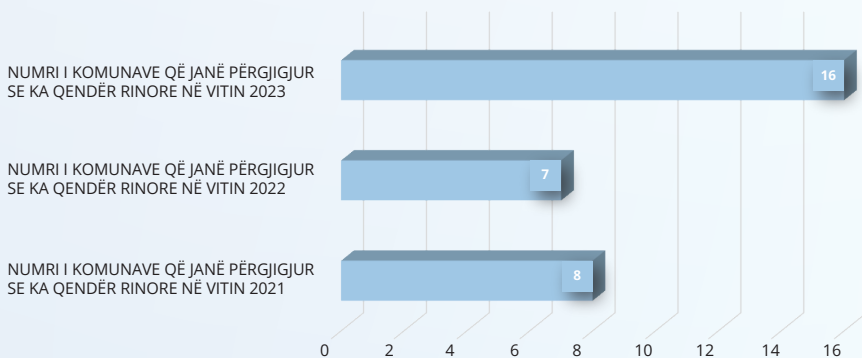
Deri më tani, sipas të dhënave të pranuar, 16 nga komunat janë përgjigjur se kanë qendër rinore në komunë, përkatësisht komunat e mëposhtme: Qendër, Gazi Babë, Kumanovë, Likovë, Koçan, Probishtip, Shtip, Veles, Kavadar, Çashka, Manastir, Strumicë, Ohër, Bogovinë, Gostivar dhe Tetovë. Pavarësisht nga këto pretendime, realiteti është se vetëm 10 nga këto qendra janë funksionale në komunat e mëposhtme: Qendër, Kumanovë, Probishtip, Shtip, Veles, Kavadar, Ohër, Manastir, Likovë dhe Gostivar.

14. Ligji për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore ("Gazeta zyrtare e RMV", nr. 10/2020)

15. Rregullorja për standardet e cilësisë së qendrave rinore, e miratuar nga Agjencia për Rini dhe Sport, (në dispozicion në: <<https://smr.org.mk/wp-content/uploads/2020/04/Standardi.pdf>>)

Deri më tani, sipas të dhënave të pranuar, 16 nga komunat janë përgjigjur se kanë qendër rinore në komunë, përkatësisht komunat e mëposhtme: Qendër, Gazi Babë, Kumanovë, Likovë, Koçan, Probishtip, Shtip, Veles, Kavadar, Çashka, Manastir, Strumicë, Ohër, Bogovinë, Gostivar dhe Tetovë. Pavarësisht nga këto pretendime, realiteti është se vetëm 10 nga këto qendra janë funksionale në komunat e mëposhtme: Qendër, Kumanovë, Probishtip, Shtip, Veles, Kavadar, Ohër, Manastir, Likovë dhe Gostivar. Në lidhje me përgjigjet e siguruara, është e rëndësishme të theksohet se, në disa nga këto komuna, hapja e një qendre rinore është në proces, ndërsa në disa komuna, qendrat rinore funksionojnë me mbështetje të donatorëve, por pa fonde nga komuna.

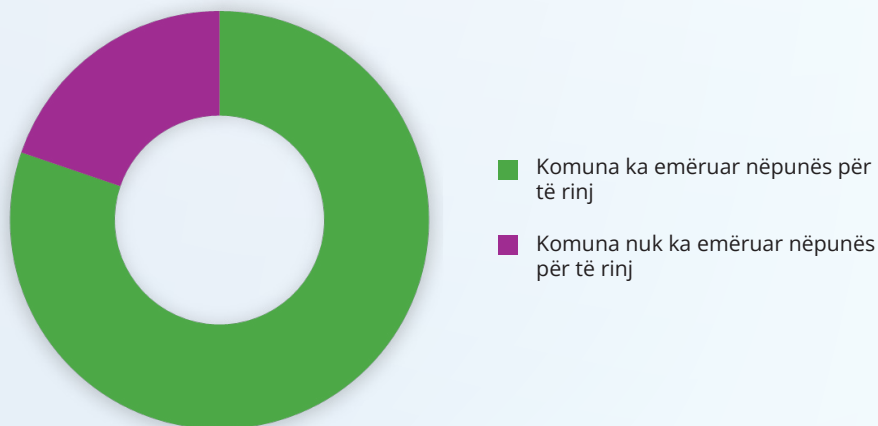
Nëse bëjmë një krahasim me përgjigjet e siguruara nga vitet e mëparshme, mund të vërejmë se në vitin 2023 numri i komunave që pretendojnë se kanë hapur qendër rinore u rrit, por krahasuar me vitin 2021 deri në vitin 2022, në vitin 2022 ai numër u ul nga 8 në 7.

Konkretisht, në vitin 2021, komunat Gazi Baba, Gostivar, Sveti Nikole dhe Çair kanë pohuar se kanë një qendër rinore në përputhje me Ligjin për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore, por në vitin 2022 ata u përgjigjën se nuk kanë. Kur bëhet fjalë për krahasimin nga viti 2022 deri në vitin 2023, në hulumtimin e fundit, Komunat Gazi Babë, Likovë, Koçan, Çashka, Manastir, Strumicë, Bogovinë Gostivar dhe Tetovë u përgjigjën se kanë hapur qendra rinore. Ky ndryshim sinjalizon se komunat janë gjithnjë e më të vetëdijshme për Ligjin për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore dhe rëndësinë e tij. Afati për këtë detyrim ligjor ende nuk ka skaduar.

NËPUNËSIT RINOR

Në pajtim me Ligjin, të gjitha komunat gjithashtu kanë obligim që të caktojnë nëpunës për të rinjtë, përkatësisht një person i cili do të jetë përgjegjës për punën e Zyrës për të rinjtë, si dhe për koordinimin, zbatimin dhe monitorimin e çështjeve me interes për të rinjtë në kuadër të kompetencave të institucionit.¹⁶

Nëpunësit e emëruar për të rinjtë janë të qasshëm në faqen zyrtare të Agjencisë për Rini dhe Sport, së bashku me e-maillet e tyre, ku të të rinjtë mund t'i kontaktojnë. Në bazë të listës së publikuar, institucionet dhe komunat kanë shfaqur interesimin më të madh për zbatimin e këtij obligimi, i cili para së gjithash konsiston në emërimin e një personi tashmë të punësuar brenda institucionit, përkatësisht komunës. Nga informacionet e disponueshme publikisht për nëpunësit e të rinjve¹⁷, mund të konstatohet se deri më tani janë emëruar 56 nëpunës rinor në institucionet shtetërore, përkatësisht organet e administratës shtetërore dhe 65 në komuna. Në përqindje, vetëm 80% e komunave kanë përmbushur të njëjtin detyrim.

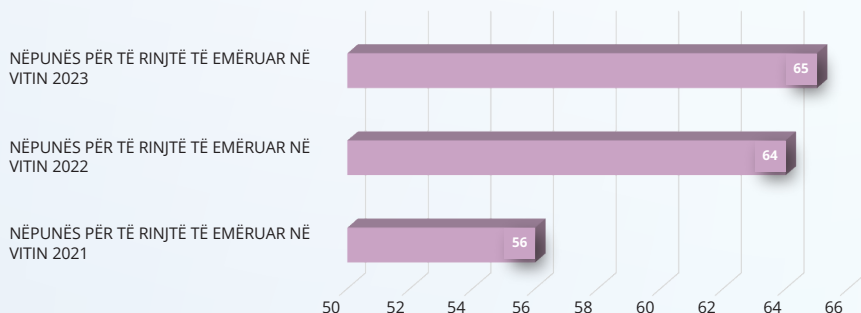
16. Ligji për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore ("Gazeta zyrtare e RMV", nr. 10/2020)

17. Nëpunësit rinorë në institucione dhe komuna (botuar në korrik 2022), në dispozicion në: <<https://ams.gov.mk/mk/page/youth-officers>>

Ajo që mund të konstatohet në mënyrë plotësuese është se në periudhën pasi lista e nëpunësve për të rinjtë filloi të shpërndahet në faqen e Agjencisë për Rini dhe Sport, pas disa muajsh ka një ndryshim të personave të emëruar. Prandaj nevojitet profesionalizimi i nëpunësve për të rinjtë në mënyrë që të njihen konkretisht me kompetencat dhe përgjegjësitë e tyre dhe të sigurohet qëndrueshmëria e kësaj pozite dhe jo rotacioni i saj ndërmjet punonjësve në institucion, përkatësisht komunë. Gjithashtu, për publikun mbeten të panjohura kriteret për emërimin e nëpunësit për të rinjtë, përkatësisht sa dhe nëse personi i emëruar ka njohuri apo përvojë në fushën e politikave rinore dhe punës me të rinjtë.

Afati për zbatimin e këtij detyrimi ligjor skadon brenda një viti nga dita e hyrjes në fuqi të Ligjit për pjesëmarrjen rinore dhe politikën rinore dhe skadon më 14 janar 2021 ndërsa në pajtim me të dhënat e mbledhura, detyrimi nuk është zbatuar plotësisht.

Përveç kësaj, krahasuar me të dhënat e vitit të kaluar, ka një rritje të numrit të nëpunësve rinor të emëruar.

QENDRA KËRKIMORE NË LIDHJE ME TEMA QË KANË TË BËJNË ME TË RINJTË NË AGJENCINË PËR RINI DHE SPORT

Në lidhje me krijimin e politikave përkatëse për të rinjtë, Ligji parasheh që Agjencia për Rini dhe Sport të krijojë një qendër kërkimore për tema të ndryshme që lidhen me të rinjtë. Afati i përcaktuar me ligj për themelimin e qendrës hulumtuese skadon një vit pas hyrjes në fuqi të Ligjit për pjesëmarrjen rinore dhe politikat rinore, gjegjësisht 14 janar 2021.

Afati ka skaduar ndërsa në Agjencinë për Rini dhe Sport nuk është themeluar qendër kërkimore për tema që kanë të bëjnë me të rinjtë. Së këndejmi, më parë kanë sqaruar se për momentin bëhet ndryshim i sistematizimit të Agjencisë për Rini dhe Sport dhe priten pëlqimet e nevojshme nga institucionet tjera para themelimit të qendrës kërkimore, e cila do të funksionojë në kuadër të Sektorit Të rinjtë në kuadër të Agjencisë.

Pas riorganizimit të fundit të Agjencisë për Rini dhe Sport dhe transferimit të temave të lidhura me rininë në Ministrinë e Politikës Sociale, Demografisë dhe Rinisë, ngel e hapur çështja se si do të realizohet më tej ky detyrim dhe si do të rregullohet themelimi i këtij shërbimi për të rinjtë. Mbetet e mundur të zëvendësohet ky detyrim me partneritete strategjike me organizata rinore që kanë ekspertizë për të kryer kërkime mbi tema të ndryshme me interes për të rinjtë, me qëllim zhvillimin e politikave rinore bazuar në prova.

FINANCIMI

Ligji për pjesëmarrjen rinore dhe politikat rinore përcakton se për zbatimin e këtij ligji nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë së Veriut ndahen mjete në lartësi prej të paktën 0,3% në vit. Gjithashtu, nga buxhetet e komunave, komunave në Qytetin e Shkupit dhe qytetit të Shkupit për të rinjtë, ndahen mjete në vlerë prej së paku 0,1% në vit.¹⁸

Për sa i përket financimit në nivel lokal, Komunat kanë detyrimin që të ndajnë së paku 0,1% të buxhetit komunal në baza vjetore.

Në vetë Ligjin, sipas formulimit aktual, nuk është e qartë se si alokohen mjetet e siguruara në nivel kombëtar, domethënë nëse 0.3% i referohen vetëm Agjencisë për Rini dhe Sport, ose nëse ato janë parashikuar edhe për institucione të tjera.

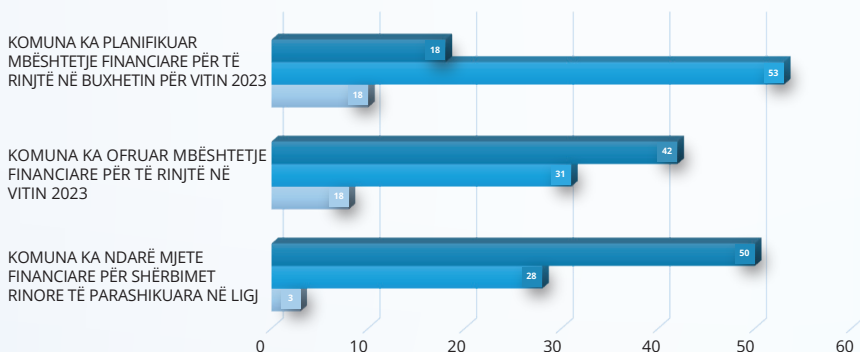
Përveç kësaj, në mjetet e siguruara për komunat, është e paqartë nëse ato janë parashikuar për zbatimin e Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore, pra për këshillat rinore lokale, qendrat rinore, zyrat rinore dhe politikat rinore në nivel lokal. Për këto arsye, monitorimi i shpenzimeve të mjeteve rinore në nivel lokal është një sfidë e vërtetë.

Për arsyet e mësipërme, ky raport monitorimi përpiqet të hulumtojë se sa prej komunave në përgjithësi kanë ndarë mjete për të rinjtë në vitin 2024, dhe sa kanë planifikuar për vitin 2023, duke kërkuar informacion specifik prej tyre, sa nga mjetet e alokuara kanë të bëjnë me zbatimin e dispozitave ligjore, domethënë këshillave rinore lokale, qendrave rinore, zyrave rinore dhe politikave rinore në nivel lokal.

Në pajtim me strukturën e pyetjeve, 50 nga komunat u përgjigjën se komuna kishte planifikuar mbështetje financiare për të rinjtë në buxhet për vitin 2023, por vetëm 29 prej tyre dhanë një shumë specifike se sa komuna planifikoi të mbështesë të rinjtë në vitin 2023.

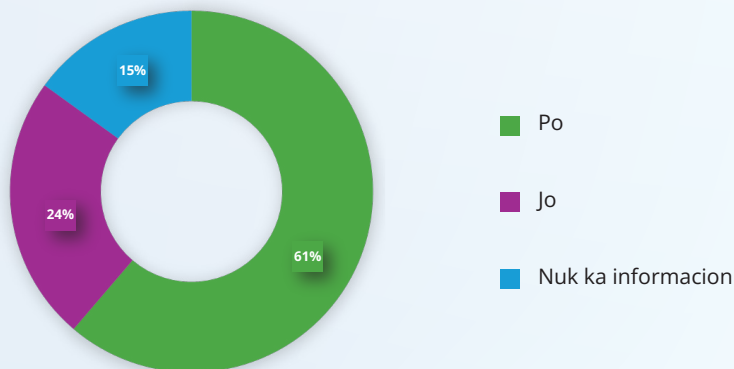
Për më tepër, të dhënat tregojnë se 49 e komunave nuk i janë përgjigjur pyetjes se sa dhe për çfarë janë destinuar mjetet financiare. Ajo që bie në sy në të dhënat është se një pjesë e madhe e komunave si të tilla konsiderojnë në përgjithësi aktivitetet sportive dhe rekreative, fondet e ndara për organizatat e shoqërisë civile, etj., dhe një pjesë më e vogël e tyre kanë ndarë në mënyrë specifike mjete financiare për promovimin e pjesëmarrjes rinore dhe krijimin e shërbimeve rinore.

Bazuar në të dhënat e siguruara, konkluzioni është se në vitin 2023 vetëm 18 komuna (22%) kanë deklaruar se në vitin 2023 kanë ndarë

Një problem tjetër pse është kështu, komunat deklarojnë se nuk shpenzojnë dhe planifikojnë mjete për zbatimin e dispozitave ligjore të Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore për arsye se proceset që lidhen me to nuk kanë filluar aspak. Për shumicën e komunave, përgjigja që komunat theksuan ishte se ata nuk ndajnë mjete, për shembull për këshillat rinore lokale, për vetë arsyen se komuna ende nuk e ka krijuar të njëjtën.

Lidhur me të dhënat nëse dhe sa komuna ka planifikuar mbështetje financiare për të rinjtë, në buxhetin për vitin 2024, mund të konkludohet se një numër i madh i komunave, përkatësisht 49 (61%), theksojnë se kanë planifikuar mjete financiare, por vetëm 32 prej tyre kanë treguar një shumë për ato mjete financiare të planifikuara. Edhe pse të dhënat tregojnë rritje të ndërgjegjësimit midis komunave për ndarjen e mjeteve financiare nga buxheti, posaçërisht për të rinjtë, si një pyetje e hapur do të mbetet se sa prej tyre do të shpenzohen. Duhet të theksohet gjithashtu se disa nga këto komuna kanë deklaruar se ato mjete financiare u referohen transferimeve në OJQ, sport, kulturë, etj., dhe disa prej tyre nuk specifikojnë se për çfarë janë planifikuar posaçërisht.

KONKLUZIONE DHE

REKOMANDIME

- Organizatat rinore dhe organizata për të rinjtë mbeten poshtë në agjendat e autoriteteve, pasi 4 vjet pas miratimit të Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore, një pjesë e madhe e mekanizmave të parashikuar për pjesëmarrjen e të rinjve dhe shërbimet rinore nuk janë zbatuar ende;
- Komunat vazhdojnë të tregojnë pak interes në zbatimin e detyrimeve ligjore për të formuar një këshill rinor lokal, zyrë rinore dhe/ose qendër rinore, përveç sa i përket emërimit të një zyrtari rinor (80% e komunave kanë një zyrtar rinor);
- Për sa i përket zbatimit të mekanizmave të pjesëmarrjes së të rinjve, Kuvendi Kombëtar për Rininë, si rrjedhojë, dhe Trupi Kombëtar Këshillimor për Politikën Rinore nuk janë krijuar ende, ndërsa Këshillat Lokalë Rinor kanë vetëm 34 komuna, që përfaqësojnë vetëm 42% të numrit të përgjithshëm të komunave;
- Procesi për miratimin e Strategjisë Kombëtare të Rinisë, si detyrim sipas Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore, edhe pse me vonesë, do të finalizohet gjatë vitit 2023. Risia në strategji në krahasim me të mëparshmen është se strategjia mbulon edhe një fushë të re, përkatësisht sigurinë dhe jo-dhunën;
- 18 komuna kanë Strategji Rinore Lokale, përkatësisht vetëm 22% e komunave, ndërsa vetëm 12 komuna kanë krijuar dhe miratuar një plan veprimi;
- Krijimi i një zyre është një nga sfidat më të mëdha në zbatimin e Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore. Komunat nuk e kuptojnë rolin e këtyre zyrave, dhe si të tilla konsiderohen zyrtar fizike ku është vendosur nëpunësi rinor, apo edhe hapësirat që i ndajnë për përdorimin nga këshillat rinorë lokal.
- 16 nga komunat janë përgjigjur se kanë qendër rinore në komunë, përkatësisht komunat e mëposhtme: Qendër, Gazi Babë, Kumanovë, Likovë, Koçan, Probishtip, Shtip, Veles, Kavadar, Çashka, Manastir, Strumicë, Ohër, Bogovinë, Gostivar dhe Tetovë. Pavarësisht nga këto pretendime, realiteti është se vetëm 10 nga këto qendra janë të hapura në përputhje me Ligjin për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore në komunat e mëposhtme: Qendër, Kumanovë, Probishtip, Shtip, Veles, Kavadar, Ohër, Manastir, Likovë dhe Gostivar.

- Zbatimi i Ligjit dominon në zonat urbane dhe shmanget në zonat rurale.
- Nga informacionet e disponueshme publikisht për nëpunësit e të rinjve, mund të konstatohet se deri më tani janë emëruar 56 nëpunës rinor në institucionet shtetërore, përkatësisht organet e administratës shtetërore dhe 65 në komuna. Në përqindje, vetëm 80% e komunave kanë përmbushur të njëjtin detyrim;
- Afati ka skaduar ndërsa në Agjencinë për Rini dhe Sport nuk është themeluar qendër kërkimore për tema që kanë të bëjnë me të rinjtë;
- Bazuar në të dhënat e siguruara konkluzioni është se në vitin 2023, vetëm 18 komuna kanë ndarë mjete specifike për zbatimin e Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore;
- Bazuar në buxhetet e planifikuara për vitin 2024, 32 komuna pretendojnë se kanë ndarë fonde për të rinjtë, por në përgjithësi një pjesë e madhe e komunave si të tilla konsiderojnë aktivitetet sportive dhe rekreative, fondet e ndara për organizatat e shoqërisë civile dhe të ngjashme, dhe një pjesë më e vogël e tyre kanë ndarë fonde posaçërisht për promovimin e pjesëmarrjes rinore dhe krijimin e shërbimeve rinore.
- Në vetë Ligj ka paqartësi se cila kompetencë i takon cilit aktor dhe kjo në vetvete kontribuon në zbatimin e vonuar, zbatimin joadkuat ose moszbatimin e disa dispozitave të ligjit.
- Krijimi i Ministrisë së Politikave Sociale, Demografisë dhe Rinisë shënon një epokë të re në administrimin dhe planifikimin e politikave rinore dhe pjesëmarrjes rinore, por duke pasur parasysh këtë tranzicion organizativ, është e domosdoshme të rishikohet dhe përshtatet Ligji aktual për pjesëmarrjen rinore dhe politikat rinore, në mënyrë që të harmonizohet me mekanizmat dhe strukturën e ministrisë së re dhe për të pasqyruar rolet dhe përgjegjësitë e ministrisë së re në çështjet rinore.

REKOMANDIME

- Zbatimi urgjent i dispozitave në Ligjin për pjesëmarrjen e të rinjve dhe politikat rinore, veçanërisht në nivel komunal;
- Thirrja dhe mbajtja e seancës mbikëqyrëse për zbatimin e Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore në Kuvendin e Republikës së Maqedonisë së Veriut;
- Përshtatja dhe përafrimi i Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore me mekanizmat dhe strukturën e Ministrisë së re të politikës sociale, demografisë dhe rinisë;
- Përfundimi i partneriteteve strategjike midis Ministrisë së politikave sociale, demografisë dhe rinisë me organizata rinore, organizata rinore, organizata ombrellë rinore për të përdorur ekspertizën e tyre për të kryer kërkime mbi tema të ndryshme me interes për të rinjtë, në mënyrë që politikat rinore të zhvillohen të bazuara në prova;
- Vendosja e dispozitave penale në ligj, dhe krijimi i mekanizmave për mbikëqyrjen e zbatimit të ligjit në nivel qendror dhe komunal;
- Profesionalizimi i nëpunësve për të rinjtë në mënyrë që të njihen konkretisht me kompetencat dhe përgjegjësitë e tyre dhe të sigurohet qëndrueshmëria e kësaj pozite dhe jo rotacioni i saj ndërmjet punonjësve në institucion, përkatësisht komunë.
- Thjeshtimi i procedurës për krijimin e këshillave rinore lokale;
- Rregullimi dhe specifikimi i mëtejshëm i detajeve në lidhje me funksionimin e shërbimeve rinore, në veçanti të qendrave rinore dhe zyrtarëve rinorë.
- Unifikimin e procedurës për ngritjen dhe funksionimin e zyrës rinore dhe sqarimin e rolit të zyrës rinore.
- Krijimi dhe zbatimi i programeve për ngritjen e kapaciteteve të përfaqësuesve të Këshillave Rinorë lokalë dhe nëpunës rinorë.
- Krijimi i manualeve për procedurat administrative për krijimin dhe menaxhimin e mekanizmave dhe shërbimeve në kompetencë të Njësisë të Vetëqeverisjes Lokale.

- Sqarimi i dispozitave të Ligjit në lidhje me financimin, gjegjësisht kur bëhet fjalë për Buxhetin e Republikës së Maqedonisë së Veriut, për përcaktimin e institucioneve specifike që do t'i marrin këto mjete për zbatimin e ligjit. Sqarim i mëtejshëm se për çfarë përdoren këto mjete buxhetore, gjegjësisht nëse këto mjete i referohen vetëm zbatimit të Ligjit për pjesëmarrje rinore dhe politika rinore.
- Vendosja e një zëri të posaçëm buxhetor ose programi për të rinjtë në buxhetet e komunave dhe institucioneve shtetërore, me qëllim që të tregohet transparenca dhe përgjegjësia ndaj të rinjve për mënyrën se si shpenzohen dhe nëse ndahen realisht mjetet e përcaktuara në ligj.

